

Taal bepaalt
ons handelen.
En bewust andere
woorden kiezen,
leidt tot ander
gedrag.

Inclusief onderwijs begint bij de vraag: hoe maken wij ruimte voor ieder kind? De afgelopen jaren hebben scholen, besturen en samenwerkingsverbanden stappen gezet richting meer inclusie. De weg inclusie is voor veel professionals een zoektocht. Het 'hoe' is geen stappenplan of protocol; het begint bij mensen, hun taal, houding, mindset en bij de cultuur waarin zij samenwerken.

Inclusief onderwijs begint bij onszelf

In iedere onderwijssector lopen professionals tegen dezelfde vragen aan: Hoe werken we écht inclusief? Hoe zorgen we dat geen leerling buiten de boot valt? In mijn lezingen en workshops ontmoet ik onderwijs-

professionals die er willen zijn voor de leerlingen. Toch lopen veel mensen vast op precies die vraag die inclusie spannend maakt: wat moet ik doen als ik het even niet meer weet?

De kracht van taal

Taal is krachtig, omdat het ons stuurt en gedrag beïnvloedt. Vaak zonder dat we het doorhebben, creëert taal grenzen of ongelijkheid. Wie spreekt over een ‘zorgleerling’, ‘probleemleerling’, ‘lastige ouders’ of een ‘ASS’er’, zet iemand onbedoeld op achterstand. We kijken dan alleen naar het ‘probleem’ of de diagnose.

Wie vaak genoeg hoort dat hij een ‘zorggeval’ is, gaat zich ernaar gedragen. Het is de *self-fulfilling prophecy*: wat wij benoemen, zien we terug in gedrag. Daarom is de verschuiving in taal essentieel voor inclusief onderwijs. Niet: *Deze leerling hoort hier niet*. Maar: *Hoe zorgen wij dat dit kind zich welkom voelt? Wat hebben wij te doen?* Taal bepaalt ons handelen. En bewust andere woorden kiezen, leidt tot ander gedrag.

Cultuur van belang

De mate waarin inclusie lukt, wordt sterk beïnvloed door de cultuur van een school. Het vraagt om een cultuur waarin:

- leraren veilig kunnen uitspreken wat hen raakt en waar zij twijfelen;
- teams collectief zoeken naar onderwijsoplossingen, in plaats van problemen te individualiseren;
- professionaliteit niet wordt gezien als ‘alles zelf kunnen’, maar als samenwerken;
- diversiteit in leerlingbehoeften én in leraarperspectieven erkend wordt;
- het uitgangspunt is dat leerlingen van iedereen zijn.

Inclusie is nooit de verantwoordelijkheid van één leraar. Het vraagt om een professionele gemeenschap die gezamenlijk leert, onderzoekt, reflecteert en handelt.

Spanning

Weerstand tegen inclusie ontstaat vaak wanneer het gaat om gedrag van leerlingen. De spanning ontstaat vooral wanneer het concreet wordt, wanneer het gaat over *dat ene kind in jouw groep of jouw klas*. In

die nabijheid komen meerdere dingen samen: verantwoordelijkheidsgevoel, professionele trots, persoonlijke grenzen, schoolverwachtingen en soms ook gevoelens van onmacht.

Vooraf externaliserend gedrag, zoals boosheid, onrust en agressie, kan leraren diep raken. Dat komt niet alleen doordat het lastig te hanteren is, maar ook omdat het raakt aan vragen over professionaliteit: *Doe ik het wel goed? Mis ik iets? Wat heeft dit kind écht nodig?*

Het is logisch dat mensen in zulke situaties zoeken naar houvast: meer expertise, extra handen, of soms een andere plek voor het kind. Niet uit gemakzucht, maar omdat ze proberen te doen wat op dat moment haalbaar, veilig en verantwoord lijkt.

De workshop en het boek *Inclusief gedrag*

In mijn workshop *Inclusief gedrag*, gebaseerd op het boek waarvan ik mede-auteur ben, komen leraren vaak met vragen als: *Kun je me helpen dit patroon te doorbreken? Wat moet ik doen met deze leerling?*

In ons boek staan zelfreflectie en zelfkennis centraal. Het biedt een gezamenlijke taal om te praten over je handelen, zonder dat dit als oordeel voelt. En hoewel ik in workshops graag meedenk, is er één eerlijk antwoord dat ik altijd moet geven: ik ken de context niet. Er zijn geen *quick fixes*. Het doorbreken van patronen begint bij de professional zelf en vraagt om reflectie op handelen, overtuigingen en automatische reacties.

Tijdens de workshop laat ik leraren daarom kennismaken met de *Cirkel van Veerkracht*: een hulpmiddel om te begrijpen wat er achter het gedrag van een leerling kan schuilgaan. Het model helpt om niet alleen naar het zichtbare gedrag te kijken, maar ook naar de onderliggende behoefte, spanning of context.

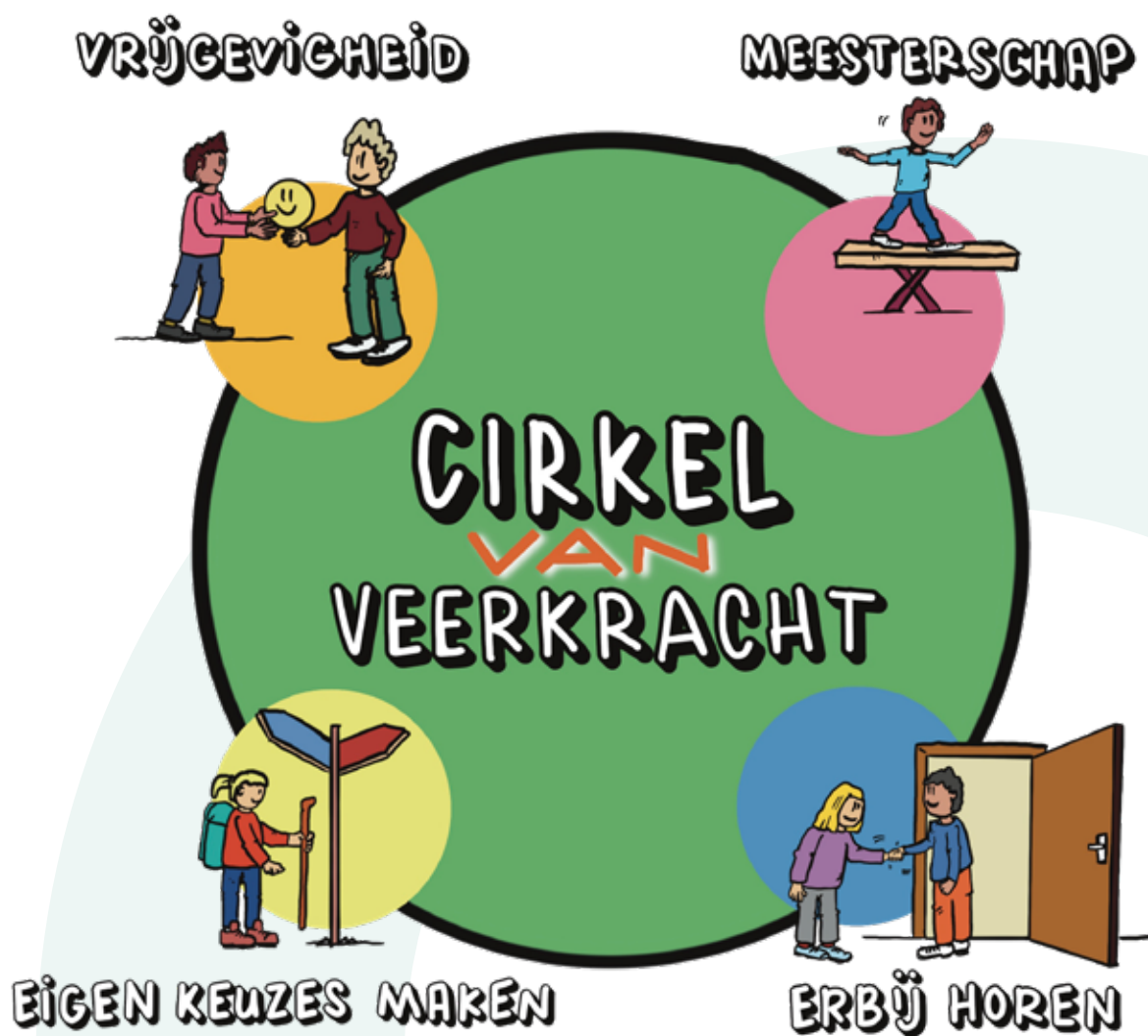
Daarnaast verkennen we de vier voorkeurstijlen: *kapitein*, *komiek*, *zorgverlener* en *dirigent*. Leraren ontdekken wat de stijlen zijn, hoe ze elkaar kunnen aanvullen en hoe je in verschillende situaties bewust kunt schakelen. Ze ervaren dit aan de hand van casussen. Ook

herstelrecht komt aan bod, niet als methode, maar als basishouding. Het handelen na een incident, *wat zijn herstelstappen en waarom zijn deze van belang?*

Door deze thema's met elkaar te verkennen en ervaren, krijgen leraren concrete tools aangereikt die kunnen helpen in de dagelijkse praktijk, niet als trucje, maar als onderdeel van een professionele ontwikkeling.

Wat ik hen vooral meegeef: wees mild naar jezelf.

Een patroon doorbreken kost tijd. Oefen geduld, stel vragen, probeer opnieuw. Gun jezelf dat ook jij mag leren. Want juist de leerlingen die je het meest uitdagen, zijn vaak de leerlingen van wie je het meest leert en die jou helpen een nóg bewustere, betere leraar te worden. ●

Auteur: Karlieneke Speijers

Onderwijsadviseur
bij Melior Advies

Vond je dit een inspirerend artikel?

Werken aan inclusie biedt je de juiste handvatten om elke dag structureel werk te maken van inclusief onderwijs. Sluit je daarom aan bij duizenden andere onderwijsprofessionals en ontvang als lid:

- **Vijf keer** per jaar het vakblad
- Toegang tot de **online kennisbank**
- Korting op alle **congressen en cursussen** van Instondo

Ontdek meer op werkenaaninclusie.nl